

Vitro's Yearning

פרשת יתרו תשפ"א

PARASHAS YISRO

Jethro, the minister of Midian, the father-in-law of Moses, heard everything that God did to Moses and to Israel, His people — that HASHEM had taken Israel out of Egypt. ² Jethro, the father-in-law of Moses, took Zipporah, the wife of Moses, after she had been sent away; ³ and her two sons: of whom the name of one was Gershom, for he had said, "I was a sojourner in a strange land"; ⁴ and the name of the other was Eliezer, for "the God of my father came to my aid, and He saved me from the sword of Pharaoh."

2
1. Jethro ... heard. He heard about the miracles at the Sea and the war against Amalek. The juxtaposition of Jethro and Amalek shows the contrast between good and evil people. Both of them had heard about the Exodus, but Jethro reacted by casting his lot with the nation of God, while Amalek became the symbol of treachery and evil by defying God and launching an unprovoked sneak attack on a weak and weary people [see Deuteronomy 25:17-18]. Miracles alone do not transform the beliefs of the Amaleks of the world; those who refuse to recognize the hand of God will always interpret events to suit their own purposes.
3 Jethro's coming was precipitated by his hearing of both events; one would not have been enough. The miracles of the Exodus alone could have been interpreted as punishments for Pharaoh's obstinate refusal to obey God, but they did not prove conclusively that God would be so benevolent merely for the sake of Israel. The defeat of Amalek, however, proved that He would intervene for the Jews, as well (Or HaChaim).

3
וברש"י; וישמע יתרו. מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק; אל המדבר. אף אנו יודעים שבמדבר ה' אלא בשבחו של יתרו דבר הכתוב שהי' יושב בכבודו של עולם ונדבו לבו לצאת אל המדבר מקום תהו לשמוע דברי תורה; ויספר משה לחתנו. למשוך את לבו לקרבו לתורה; את כל התלאה. שעל הים ושל עמלק; עתה ידעת. מכיוו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר; מכל האלהים. מלמד שהי' מכיר בכל עבודת כוכבים שבעולם, שלא הניח עבודת כוכבים שלא עבדה;

4 4
צב בקראי יתרו שמו

6
ורמים שגרמו לו להפקיר הכל צנדצת לכו וללאת אל המדבר לשמוע דברי תורה, ומש"ה הוסיפו הן ז"ל ששמע אודות קריעת ים סוף ומלחמת עמלק.
אולם א"כ ל"ע מה צעטס היא גדלות מנשים אלו יותר ממשעי המכות אשר הביא הקב"ה על המלרים, הלא גפ הם היו הפיכת העצב ששינה הקב"ה צכוהו הגדול ולאזו דברים זועריים היו. ואדרבה אולי היו יותר גדולים ממשע קריעת ים סוף. איזה גדלות היתה צקריעת ים סוף, "קפאו תהמת צלצ ים" (ט"ו, ח.), דבר שגם היום עם המקפואים הגדולים שיש לנו יכולים אנו לפעול. אבל המכות ושינוי העצב שהי' בהם צמלרים, כמעט מן הגונע להיעשות.
וגם מלחמת עמלק איזה גדלות ספון בה, כחוצ אללה (י"ג, י"ג) "ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרצ", ופרש"י שחך ראשי גצוריו ולא השאיר אלא חלשים שבהם ולא הרגם כגן. לא היתה זו מלחמה שנלחו בה לגמרי, עד היום סוצלים אנו מלחמתם חלשים שהם השאירו אחריהם ואדרבה יותר מן הראוי הי' לפרש ששמע יתרו אודות מלחמת הקב"ה עם מלרים על הים, וכמו שכתוב (ט"ו, ג') "ה' איש מלחמה וגו'", ואמרו חז"ל (הובא ברש"י כ, ב') שכל הים נגלה להן כצבור מלחמה. וצמלחמת

5
לחיות רעות ולסכנת הדרכים. ומצור, שלא הי' מקבל על עצמו נסיעה כזו צכדי לצקר את חתנו שהי' מלך ישראל, או להציא לו את אשחו וצניו צלצד, אלא משום שנדצו לכו לשמוע דברי תורה הפקיר את עצמו לסכנות ועינויים אלו, דבר שאדם רגיל לא הי' עושה. ואדרבה הי' גם מקום לומר מדוע נלך אני להתגיים אליהם ללמוד תורה, אני אלמד צלנעה צציתו ושם יהי' הלימוד מעולה יותר. (יש הרבה הטוענים כן וחושבים שלימודם בביתם יותר מעולה הוא, מאחר ואין להם שום מפרעים או אנשים המבקשים לדבר אהם ולבטלם מן הלימוד.) אבל לא כן טען יתרו, אלא הצין דכדאי הוא הדבר ללאת ולנכוע צמקום תהו רק כדי "לשמוע" דברי תורה, אולי יזכה לשמוע חידוש או דבר אמת שאיך את עניו. וא"כ י"ל דקים לכו לחז"ל דאודות סיפור יליאת מלרים לחוד לא הי' צכוהו לגרום נסיעה כמיון זו, וצב"כ שמע עוד דברים אחרים גדולים

הגה מפשטן של דברים הי' נראה, דמך שגרים עקירת יתרו ממקום דירתו לצא ולהיות עם ישראל צמדצ, היתה שמיעתו את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל עמו וכו', וכמו שמוזכר להדיח צקרא. וא"כ ל"ע מנין להו לחז"ל דשמיעת מאורעות חוץ מאלו פעלו וגרמו את ציאת יתרו עד שהקשו "מה שמועה שמע וצא", אולי לא שמע אלא אודות יליאת מלרים לחוד, ולא סיפור קריעת ים סוף ומלחמת עמלק.
וגראה דדקדקו זאת ממה דכתיב צת כן "ויצא יתרו וגו' אל המדבר". ודרשו חז"ל (הובא ברש"י כאן) אף אנו יודעים צצמדצ הי', אלא צצצחו של יתרו דיצר הכחוצ שהי' יושצ צצצוודו של עולם ונדצו לכו ללאת אל המדבר מקום תהו לשמוע דברי תורה, עכ"ל ומצור, דציאתו אל המדבר לא הי' דבר קל ועוז עצורו, אלא הי' כרוך צצער ועינוי. ולא רק שהוכרח לוותר על הצבוד והפאר שחלקו לו צמקומו, אלא גם הולך להעות שכמו לצבול צער ועינוי הדרך והיותו צמקום תהו. וכל עת נסיעתו לא הי' לו אוכל מוכן ומיט לשחות, גם פונדק עם מטה ללון היו חסרים צמדצ, והוא הי' מופקר

3 קטן קטן

10

וכמבאר כוונת דבריהם, שבאו רבותינו לומר שהיו בני ישראל שואלים ותמהים האיך יתכן דבר כזה שאנשים שהם בתכלית הריחוק יהיה בכוחם לבוא ולדבוק בהשי"ת, שהוא רחוק מן העולם מרחק רב ונורא כזה הרבה יותר מאם ירצה האדם לעשות לו כנף לעוף בשמים, ומציאות זו משוללת

הבנה שהלוא ידוע שכל דבר הרחוק לא יתאוה לו הטבע כלל, ואם כן האיך נכנס בלבם של ערלים מבני האומות חשק ורצון להתקרב אל ה'.

ועל זה תירץ המדרש, שבשעת קבלת התורה ניתנה לישראל מידת העוז שהיא מידת התוקף הנותנת לאדם כח לעשות דברים שאינו רגיל לעשותם ואפילו דברים שהם להיפך מטבעו ורצונו, ובאמצעות בני ישראל קלטו גם האומות קצת מן המידה הזו, וממקצת זה נכנס בלבם הכח והרהיבו עוז כנפשם להאמין שגם בפניהם הדלת פתוחה וגם הם יכולים להתקרב אל ה' וקיום מצוותיו, אף שהוא למעלה מדרך הטבע.

וזה שאמר הכתוב 'ה' עוזי ומעוזי היינו שנתן בי מדת העוז, ז'מנוסי' היינו שמרומם את לבבי מלשון 'שאו נס' (ישעיה יג ב), ואף ביום צרה שהלככות אטומים מהסתרת פנים מכל מקום יש לישראל העוז והכח להתקרב אל ה' ועבודתו, וזה ז'מנוסי ביום צרה' שמגביה אותנו גם ביום שצר לנו, ומחמת זה אף בני האומות שהם רחוקים ביותר קולטים ממידת העוז ואלוהי גוים יבואו מאפסי הארץ' הגם שהם בתכלית הריחוק.

11

וזהו ההסבר איך הגיעו יתרו ורחב האשה למעלה זו ונכנס בהם רצון וחשק לעזוב את כל אשר להם ולהתקרב אל ה' ומצוותיו, מפני שאז השרה הקב"ה על העולם רוח טהרה של עוז ורצון חזק, והם השכילו לקחת את ההתעוררות הזו אל לבם וללכת בעקבות האור אל ה' ותורתו.

ועלינו לידע היטיב שבמידה זו של העוז והרצון תלוי כללות ענייני עבודה ה', שלעומת אומץ הלב וחוזק הרצון שיש לבר ישראל, כך ובאותה מידה השערים פתוחים לפניו להשיג קרבת אלוקים. וכמו שאנו רואים אצל רות המואביה שכתוב בה (רות א יח) 'ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה' וכתוב (פסוק יט) 'ותלכנה שתיהם' ודרשו חז"ל (רות רבה ג ה) מהכא, בא וראה כמה חביבים הגרים לפני המקום, כיון שנתנה דעתה להתגייר הושה אותה הכתוב לנעמי. והיינו שברגע שהיה בה העוז ואומץ הלב ללכת אחר חמותה, מיד נפתחו לפניו כל השערים ונעשית שוה אליה כמותה ממש.

86

בזכותם של ישראל, שקריעת ים סוף היתה בזכות האמונה שירדו לים סוף ע"פ ציווי ה' שאמר למשה דבר אל בני ישראל ויסעו (יד, טו), עיין בגר"א שה"ש (ב, יד), ומלחמת עמלק ג"כ היתה בזכותם של ישראל, כמבואר במשנה, שידינו של משה לא עשו מלחמה ולא שברו מלחמה אלא גרמו לישראל לשעבד את לבם לאביהם שבשמים, ושתי מצות אלו של הליכה לתוך הים ושעבוד לבם של ישראל אל אביהם שבשמים, כמו שבזכותם הביא הקב"ה את יתרו לידבק בישראל, כך גם המצות האלו בעצמם גרמו בפועל ליתרו להתגייר, ע"י ששמע יצ"מ ומלחמת עמלק.

9

ולפי מש"כ י"ל שזה מדווקק בפסוק, שבתחילה אמר את כל אשר עשה אלקים, מדת הדין, ובסיפא כתיב כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, מדת הרחמים. והביאור הוא ע"פ הני"ל, שיתרו באמת שמע גם על יצ"מ וגם על שאר הניסים, אבל בזה חלוק הנס של יצ"מ משאר הניסים, שיצ"מ היתה רק מצד מדת הרחמים, דמצד הדין לא היו ישראל ראויים לזה וכנ"ל, אבל הניסים של קרי"ס ועמלק היו מצד מדת הדין, דכיון שהם היו ראויים בזכות אמונתם ושעבוד לבם א"כ מגיע להם ע"פ דין להינצל. והנה

הנס של יצ"מ לא הוא היה הגורם העיקרי לביאתו של יתרו וכדביארנו, ולכן בפסוק וישמע יתרו לא נאמר אלא אלקים, דזה קאי על קרי"ס ומלחמת עמלק שהיו במידת הדין והם היו הסיבה העיקרית לביאתו, אבל כשבא לספר-אח"כ עוד את כל הניסים ששמע יתרו אז נאמר ה' - מדת הרחמים, דמדובר ביצ"מ שהיתה במדת הרחמים.

96

ותנה במדרש הני"ל נזכרו יתרו ורחב, ואצל רחב ג"כ מצינו שאמרה כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף מפניכם בצאתכם ממצרים (יהושע ב, ט), ונראה שגם גירותה של רחב היתה בזכות מצותיהם של ישראל כמ"ש במדרש הני"ל ואותה מצוה של ים סוף היתה גם אצלה הסיבה לגירותה ע"י ששמעה אשר הוביש ה' את מי ים סוף וכו'.

7

ונראה לפי מה דאיתא בילקוט שה"ש (המשך רמו תקצ"א וירושלמי ברכות פ"ב הלכה ט') על הפסוק אני לדודי ודודי לי הרעה בשושנים' (ו, ג),

דבר אחר דודי ירד לגנו, כד דמך רבי חייא בר אבא בר אחתיה דבר קפרא עאל ריש לקיש אפטר עלוי דודי ירד לגנו זה הקב"ה, ירד לגנו זה העולם, לערוגות הבושם אלו ישראל, לרעות בגנים אלו עובדי אלילים, וללקוט שושנים אלו הצדיקים כדי לסלקן מביניהם, משלו משל למה הדבר דומה, למלך שהיה לו בן והיה אותו הבן חביב עליו יותר, מה עשה המלך נטע לו פרס, בשעה שהיה הבן עושה רצונו היה מחזור בכל העולם כולן

ורואה אי זו נטיעה יפה בעולם ומביאה ונוטעה בתוך פרדסו, ובשעה שהיה מכעיסו היה מקצצם. כך בשעה שישראל עושים רצונו של מקום הקב"ה חוזר בכל העולם ורואה איזה צדיק בעובדי אלילים ומביאו ומדבקו לישראל, כגון יתרו ורחב, ובשעה שמכעיסין אותו הוא מסלק את הצדיק שביניהם, ע"כ. א"כ הגרים הצדיקים שמתדבקים בישראל הם בזכות המצות שישראל עושים, ואין רחוק לומר שאותה מצוה שעשו ישראל, שע"י מצוה זו עשו רצונו של מקום והביא הקב"ה את הגר, אותה מצוה בעצמה היא הגורמת גם בפועל להקריב את אותו הגר להקב"ה, ע"י ששומע הגר מאותו ענין ומתפעל. וזהו קושית חז"ל מה שמועה שמע, דאע"פ שבתורה כתיב ששמע יציאת מצרים, אבל זה בודאי אינו הסיבה היחידית לבואו של יתרו, דביציאת מצרים עדיין לא נקראו עושים רצונו של מקום, שהיו עדיין ערומים ממצות כמ"ש חז"ל, ורק מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבועה אשר נשבע לאבותיכם הוציא ה' אתכם (דברים ז ח). וע"כ שאלו חז"ל מה שמועה שמע ובא, פירוש איזו מצוה של ישראל גרמה לו לבוא להתגייר.

וע"ז אמרו ששמע קרי"ס ומלחמת עמלק, ששניהם היו ניסים

ומזה יש לנו ללמוד קל וחומר מפונדקאית לכהנת, שאם בגיורת אמרו כך, על אחת כמה וכמה שכני ישראל הקדושים מלידה ומבטן אמורים בכלל זה, וצריכים אנהנו לדעת ולהבין, שלעומת העוז והחיוזוק שנעזר בנו ברצון וחשק להתקרב אל ה' ומצוותיו, כך נסתלק ההסתר ואטם הלב הבא מחמת העוונות המבדילים, ובהתעוררות הרצון האמיתי בודאי ישוב לאור באור החיים, עכת"ד הנעימים בתוספת נופך לביאור וקירוב הדברים אל השכל.

ודבריו הקדושים מלהיבים הלבבות בלבת אש של חיוזוק ואומץ דקדושה, בראותנו עד כמה יכול בר ישראל להתעלות לרונ המעלות והמדרגות, כאשר הוא משכיל לקחת מוסר השכל מכל התעוררות ורוח טהרה שהקב"ה משפיע על העולם, וכמו שעשו יתרו ורחב שבשעה שבאה להם התעוררות ניצלו אותה לשנות מעשיהם ולהתקרב אל ה' וקיום המצוות, כן הוא

שצריכים המה לפתוח את סגרי לבם ולהכניס את ההארות הקדושות לתוכיות נשמותיהם, ולהתעלות על ידו במעלות עבודת הבורא וכיראת שמים.

נסילות בלבנם

R. Eisenberger

כה הם דברי הגה"ק מקאזגלוב זצ"ל (ארץ צבי): "ונראה ד"כ הוציא אין הפירוש אשר הוציא, רק דהא, דאם לא כן הוי ליה לכתוב אשר הוציא, כמו ברישא דקרא 'אשר' עשה ה' למשה, על כרחך פירוש הסיפא דקרא אינו ביאור על אשך עשה ה' וגו', רק טעם על השמועה, דמשום הכי שמע יתרו אף שהיה מתחלה מרוחק מאוד מהקדושה, ואין שמע הלא הטומאה מטמטמת הלב... אך בעבור שהוציא ה' את ישראל ממצרים מעמקי הקליפות" וכו'.

ע"פ פי הנחה מחודשת זו בהכנת דברי הכתוב עלינו לדרוש בהרחבת הרעיון שמתחת לזה, (א) מה היה הדבר שעלול היה למנוע את שמיעתו? (ב) אין היתה יציאת מצרים הסיבה להסרת המנוע הזה?

אזניו הכבד

כמו שבאבר הלב אנו מכירים מושג של כבודות והסתבכות, בגשמיות אם שומן הרבה מדי מתיישב על עורקי הלב זה מכביד על תפקוד הלב בהזרמת הדם, וברוחניות החטא מטמטם את הלב ומעכבתו מיישום תפקידו להבין ולהתעורר - כך גם באזנים, כמו שבגשמיות אנו מכירים כבדי שמיעה (מחמת מוחלה או

זקנה), יש גם כבודות השמיעה במובן הרוחני. זאת אומרת שבמובן הגשמי הוא דוקא כן שומע, אבל הבעיה היא ששומע אך ורק במובן הגשמי; דיבורים היבשים כמות שהם נקלטים באפרכסת אזנו, ושם הם נשארים קפואים ועומדים. הוא לא מפנים את הדיבורים אל תוכו, באופי שיקלוט את פנימיות הדברים בתוך גופו רוח ונשמה שלו, ולכבו יבין. נמצא דלמעשה הוא שומע את הדיבורים, אבל אין הדברים נשמעים אצלו לעשות בו רושם.

זה אחד ממקלקלי המוסר הכי גדולים 'שבגוף האדם.

שמועה טובה

ע"פ דרך "ידיעת ההפכים שוה" יש לנו ללמוד כן מתוך דבריו של רבינו יונה (שערי תשובה ב יב) במעלה החיובית של חוש השמיעה. אחרי שמתאר חיוניות פעולת העינים וכוחם כי רב, הוא עובר לכח השמיעה שבאוזן, אשר שלמה המלך ע"ה בחכמתו הסמיכם יחד באומרו (משלי טו ל-לא): "מאור עינים ישמח לב - שמועה טובה תדשן עצם.

אוזן שומעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין".

יב"ש שונו: "ויש לכל חכם לב לדעת, כי לא יתכן שחבר שלמה עליו השלום דברים בטלים כאלה חנם בתוך דברי המוסר ויראת ה'... אכן זה פשר הדבר: 'מאור עינים ישמח לב', העין אבר נכבד מאד, כי יראו בה את המאורות המשמחים את הלב, ונכבדה ממנו האוזן כי ישמעו בה שמועה טובה המדשנת את העצם, שאין בו ההרגשה, ולא ידושן במאור עינים בלתי בתענוג יתרו". "תענוג יתרו" הזה מושג בחוש השמיעה דוקא, על ידו יש דישוך גם לעצמות היבשות הנטולות כל רגש של תענוג רגיל.

כך מבאר את הדברים הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שיחות מוסר מד) בסגנונו הבהיר: "ועם כל גודל מעלתה של העין כתב רבינו יונה כי נכבד ממנו האוזן, שעל ידו תדושן עצם. והיינו שכל זמן שלא שמע את הבשורה הטובה באזניו, אף על פי שכתובה היא לנגד עיניו, והדבר ברור אצלו בידיעה ברורה, עדיין לא השפיע הדבר עליו עד כדי לדשן את עצמותיו. חשיבות מיוחדת זו נודעת לשמיעת האוזן בלבד".

דבר זה כשלעצמו יש בו ידיעה חשובה ונחוצה בחיי היום יום, בפרט בזמנינו שדברים שבכתב תופסים מקום בראש כל ידיעות החיים והבשורות. כשאחד שולח לחברו הודעה בכתב הוא רואה פטור לעצמו מדובר אתו אישית, כאומר חבל על הזמן להתקשר טלפונית כשיש אפשרות לשלוח אליו הודעה אלקטרונית במהירות הבזק. אם כי (לפעמים) יש בכך הצדקה מבחינת שמירת

הזמן, אין לשכוח גם החיוניות והחשיבות שיש בהשמעת דברים מפה לאוזן. אם זה בקיום מצות כבוד אב להשמיע את קולו הערב לאזניהם, ואם זה בהודעת בשורה טובה להוריו או לבני ביתו, שלמרות שמבחינת השמחה שבבשורה שוה ראיית הנקרא לשמיעת הקול, בכל זאת חסרה שם הנאה המיוחדת שיש בשמועה טובה, 'תדשן עצם'.

אוזן שומעת תוכחת חיים

במובן המוסרי יש כאן יסוד נפלא למאוד. בכח 'אוזן שומעת תוכחת חיים', כשזו בדרגתה הפנימית של שמיעה, האדם כל כולו מתרגש מן הדברים שיצאים מן הלב. כל עצמותו ומהותו, כולל העצמות היבשות, כבושים ומוחדרים (יועזרען אדורכגינמען) מן הדברים ששמע. לא כן אם רואה וקורא את הדברים כתובים בספר, דרך כח השמיעה נכנסת ומחלחלת עד לחלק הדומם שבאדם.

גלות וגאולת כלי השמיעה

בארץ מצרים היתה כח השמיעה של כלל ישראל בגלות. יעיד על זה דבר הכתוב (שמות ו ט): "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה", חסרון שמיעה היה שם, רבן של ישראל דיבר אליהם והם לא שמעו. לא חרשים היו, ובודאי שמעו את הדברים, אך ולא שמעו לא הטו אוזן לדבריו" (אבן עזרא), זיי האבען זיך נישט צוגיישטעלט, מקוצר רוח "כי לא נאמנה את א-ל רוחם ולא נתנו לב להתבונן" (ספורנו), ומעבודה קשה "הוא הדוחק שהיו הנוגשים אצים בהם ולא יתנום לשמוע דבר ולחשוב בו" (רמב"ן). משעבוד הגלות נתבטל אצלם חוזה כח השמיעה אשר תדשן עצם.

בצאת ישראל ממצרים היתה יהודה

לקדשו, גם חוש השמיעה שלהם נתקדש ונתעלה, יחד עם יציאתם הגשמי יצאה מגלות מצרים גם כח הפנימי של השמיעה.

ראייה לדבר ממה שנאמר בקריעת ים סוף, כאשר (שמות יד ל) "ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים": "שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת, אז נבהלו אלופי אדום, אילי מואב יאחזמו רעד, נמוגו כל יושבי כנען" (שם טו יד-טו). חדשים לבקרים אנו מורגלים לשמוע על דברים מרעישים שקורים בעולם, ואף פעם לא מגיעים למצב כזה של חיל בהלה רעד ומוג לב. אבל נשתנה הדבר ביום ההוא כאשר כח השמיעה נתעלתה לשיא רמתה, (אצל ישראל "לבא דכל עלמא" (זוהר ח"ג רכא ב) אשר תבל ויושבי בה נשפעים מהם), אז השמיעה הלכה ונתפשטה בכל מהותם של האנשים, כל עצמותיהם נתרעשו בפחד

אף הגויים ערלי לב נבהלו בשמיעתם, כל כך נתחזקה ונתעוררה כח השמיעה שיצאה מגלות לגאולה, מן ו'לא שמעו בני ישראל' עד ל'שמעו עמים', מן הקצה אל הקצה.

בפרטיות עשתה כח השמיעה רושם אדיר על יתרו, בהיות ומשורש נשמתו, שהיה בעל נשמה גבוהה, היתה לו אחיזה בכלל ישראל. אכן בשירת הם נמנו כל העמים שנתעוררו משמיעתם, ככולם חלה השפעה מסויימת של התעוררות כח השמיעה, אך יותר מהכל שמע זה שבעצם יש לו שייכות מסויימת עם הגאולה, שאף הוא נגאל מעט.

כה הם דברי הארץ צבי: "ואיתא בספרים הקדושים שאם נשמה אחת יש לה עליה מעומק תחת על ידי זה גורמת עליה לכל הנשמות הגבוהות שנפלו בעמקי הקליפות, על כן עלתה גם נשמת יתרו, שהוא גלגול קין, שהיתה לו נשמה גבוהה כדאיתא בספר הגלגולים (הקדמה לו), ונפלה בעמקי הקליפות, וכאשר עלו בני ישראל ממצרים נתעוררו כל הנשמות הגבוהות, על כן הרגיש ניצוץ יתרו בכל מקום שהיה, והתעורר, קם ונתעודד לצאת מטומאתו, ודין גרמא ששמע."

לפי דרכו בקודש כותב את הרעיון בסגנון עמוק, ואנחנו נאמר זאת בדברים פשוטים השוים לכל נפש. ביציאת מצרים תקומה וגאולה היתה לכל קומת הקדושה, וכיון שגם ליתרו היה חלק בקדושה, כי נשמת קין היתה בו, חלה גם בו ביושבו על מקומו במדין איזשהי התפעלות מגאולת מצרים. ולאור מה שנתבאר דתוקף נקודת הגאולה היתה בחוש השמיעה, על כן "וישמע יתרו"

do

Now, Yisro was far from the only person to hear of these two miracles. In the shirah we recite each day we say: שמעו עמים: 'People heard — they were agitated; convulsive terror gripped the dwellers of Philistia (15:14).

The entire world heard about the same events. But Yisro was the only one who acted upon hearing about them.

What this teaches us, above all, is just how obtuse people can be. The vast majority of the world can live through mind-boggling miracles, and it won't have the slightest effect on them; they will continue to live their lives as if nothing happened.

How do we avoid falling into that trap and ensure that we receive and act upon Hashem's clear intervention in the world?

I think the answer lies in one word in the Gemara from which Rashi extracted this comment. The Gemara (Zevachim 116a) asks: מה שמועה שמע ובא, What did Yisro hear that caused him to come?

What function does the word "ובא, and he came" serve in this passage? Since the Gemara was trying to understand that words, "וישמע יתרו, and Yisro heard," wouldn't it have sufficed to ask, "What did he hear?"

This Gemara is teaching us that it's not enough to have our ears open to Hashem's messages. When we receive a jolt of inspiration from something that happens, we have to act on it. All the other people in the world heard about the fantastic miracles that surrounded Bnei Yisrael leaving Mitzrayim, and they even shuddered when they heard them — but then they allowed the inspiration to pass. Yisro seized the moment. Yisro heard, and he immediately came to join Bnei Yisrael. He turned the inspiration into a deed, instead of allowing it to dissipate.

21 בית יתרו אב תקכה ואיתא בגמ' ברכות (דף נט.) "לא נבראו רעמים אלא לפשוט עקמומית שבלב," עקמומיות שבלב מהי? אכן כלום יש יותר עקמומיות בלבו של אדם מאשר בשעה שיודע את רבונו, בשעה שיודע שהדבר אסור ובכ"ז לבו מניען לחטוא, אין לך עקמומיות שבלב יותר מזה, ובא הרעם ומיישרו, באה היראה והחרדה ומישרת את לבבו שלא לעשות כן.

מי שלא יודע את רבונו אינו מועיל לו כלום שיפחידוהו, מי שהוא משתרש בחטא בבחינה הנזכרת לעיל, כמו פרעה בשעתו אינו מועיל. עמלק שמע קריעת י"ס ולא הועיל לו, אבל יתרו שידע את רבונו שמועה שמע ובא, הוא שמע ושם לבו לשמועה, על כן בא.

הנה רעמים גדולים נשמעים בעירנו, שוד ושבר ר"ל מקרים מרעידים, והאיך לא נירא. והכל תלוי בשמיעה!

22

ולא לחינם זכה לפרשה בתורה על שמו, כדי להורות לנו לדורות כשאנו שומעים דרשה, שיחת מוסר, או כל דבר של חזיון - לא להתקרר ולהמשיך בחיי השגרה, צריך לקום ולעשות מעשה, לבחון היכן אני צריך לתקן, במה עלי להשתפר ולתקן. ולא לחשוב כאחד החושב שהדרשן כשנותן דברי עידוד נותנם בשביל ידברי מוסר ותוכחה בשביל חברי שיושב לידי, שהוא באמת בעל מידות רעות. הוא זה שצריך לשמוע מה שהרב כעת אומר, אבל אני בסדר.

אלא צריך כל אחד להפנים את הדברים לליבו ולנסות לשפר את דרכיו, במה שאפשר.

23a

עבודה פרשת יתרו עבודת רבו

236

לבן כאשר שמע קריעת ים סוף, ולא שמיעה לזד, אלא השמיעה שנאמרה לאן הוא ענין הנבנה, כלשון הכתוב (נראה שזו) כי שומע יוסף, דהיינו שיתרו הבין עומק ענין קריעת ים סוף, שלא היתה זאת קריעת הים לזד, אלא כמו שאמרו חז"ל (מילתא מונא נרשי"י) על הפסוק (שמות יד כא) ויבקעו המים, שנקבעו כל מימות שבעולם, ופירשו בספרים הק' הכוונה בזה, שבעשה שנקבע הים לפני בני ישראל, נבקעו כל מעיינות החכמה, ונפתחו לבני ישראל השגות המורה, כי אין מים אלא תורה, וזהו ענין קריעת הים, יס' עולה חמשים.

כיון שפירש לו מעבודת כוכבים, וזה היה עוד שנים רבות מקודם. אלא לך הציט יתרו בכל הנסים הנעשים לישראל, כי משעה שפירש מעבודת כוכבים עמד והמתין בכליון עיניים, אימתי יהיה עת מוכשר שיוכל לבוא אל בני ישראל, להתגייר ולהיות כאחד מהם, והיינו כאשר בני ישראל ילאו מארץ מצרים ויקבלו את המורה, אז יוכל גם הוא להתגייר ולקבל אתם את עול המורה והמזות. לכן בכל נס אשר שמע, הציט והצבון אם יש בנס זה איזה ניצוץ או סימן של קבלת המורה והמזות, שמוה יראה שכבר הגיעה העת לבוא להתגייר.

ובין שראה את זאת, למד מזה שכבר הגיעה עת התגלות התורה ל בני ישראל, אבל הדין, כי בני ישראל לא זכו להתגלות זו, אלא מפני שזדככה נפשם בגלות מצרים, ומפני שקפצו לתוך הים במסירות נפש, ולו אין שייכות לכל זה, כי הוא לא עבר את כל נסיונות הללו. לכן עמד והמתין עוד, לראות אם יש איזה דרך ואופן, שגם הוא יזכה שיפתחו צעבורו מעיינות החכמה.

עד ששמע מלחמת עמלק, וגם בזה שמע שמועה שהוא מלשון הבנה, דהיינו שהצין עומק הענין במלחמה זו, שלכן סיבב הקב"ה שיצא עמלק ללחום עם ישראל לפני מתן תורה, כדי להורות בזה לבני ישראל, כי השגת המורה תלויה בכל אדם כפי מה שזוחם עם כח העמלק אשר בקרבנו, דהיינו כפי מה שמכניע כח היצר שבלבו, כך זוכה שיפתחו לו שערי צינה ומעיינות התורה.

ובזה למד שגם הוא יזכה להשיג את המורה, כי בעבודת משיית עמלק יש גם לו חלק גדול, כי עבד קשות להכניע ולשבר כח העמלק אשר בקרבנו, שהרי מאס בכל ע"ז שעולם, עבודה זרה היינו עבודה שהיא זרה, דהיינו כל מיני תאוות הגוף ומדות רעות, את הכל הכניע ושיבר, ושינה את כל דרכיו מדרך המות לדרך החיים, הרי בכח זה יזכה גם הוא שיפתחו לו מעיינות החכמה.

וזהו שפרש"י הק', מה שמועה שמע וזא, ר"ל איזה שמועה שמע, אשר ממנה הדין שכבר הגיעה העת שאפשר לו לבוא להתגייר, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, שראה את השגות המורה שהשיגו בני ישראל בעת קריעת ים סוף, שניקצו לפניהם כל מעיינות החכמה. ואחר כך ראה כי השגה זו תלויה בכל אדם, כפי מה שמכניע חלק העמלק אשר בקרבנו. וזהו שפרש"י הק' שראה 'מלחמת עמלק', ולא 'מפלת עמלק', דקאי על מלחמת עמלק של כל אדם, מה שצריך ללחום עם כח העמלק אשר בקרבנו, ומתוך כך הדין שגם הוא יזכה להשיג את המורה.

ובן מצינו בנפ פורים, כי אחר שבני ישראל הכניעו כמו של המן מורע עמלק, על ידי ששבו אל ה' בשקט ותעניתם, וגם זכו להרוג את הגוים מצני עמלקים, כמבואר בדברי חז"ל (מגילת ראשון אסתר ט), נכנס אז בלגס חשק והתלהבות לקבל עליהם עול תורה מחדש, כמו שאמרו חז"ל (שם פט.) הדור קבלה צימי אחשורוש, שכל זה באה להם, מנח מה שהכניעו כמו של עמלק. וכן ככל דור ודור, כאשר האדם עובד להכניע את כח העמלק אשר בקרבנו, וזכה שיתגלה בלבו אור המורה, כי את המורה אי אפשר להשיג ולקנות כמו להבדיל חכמה אחרת, כי שאר כל החכמות יש ביד כל אדם להשיג, על ידי שיקרא בספרים המלמדים אותה חכמה, אבל חכמת המורה אי אפשר לאדם להשיג מן הלימוד בזה לחוד, כי אם

על ידי שהקב"ה יתנה לו, ויגלה אותה אליו, כמו שמזכרים בכל יום, בא"י 'המלמד' תורה לעמו ישראל, לשון הווה, שהקב"ה מלמד כל יום לעמו ישראל, וכן מזכרים בא"י 'נותן' המורה, לשון הווה, שהקב"ה נותנה בכל יום למי שראוי שהמורה תתגלה אליו.

ולכן אנו מפילים תחונינו בכל יום, ומן בלבנו צינה להצין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד וכו' והאר עינינו בתורתך, ועוד תפלות רבות כאלה. ואם הייתה אפשרות לאדם להשיג את המורה כאשר כל החכמות, מה ענין בקשה זו, יקרא כל מסכתות הש"ס וארבע חלקי שו"ע וכו', וידע את כל המורה, אלא ודאי שכדי לקנות את המורה נצרכה סיעתא דלעילא, שהקב"ה יגלה אותה וילמדה לו.

וזה חלוי בכל אדם כפי מה שהוא לוחם עם כח העמלק אשר בקרבנו, והיינו על ידי שמטהר נפשו מכל עבודה שהיא זרה, דהיינו מכל תאוות רעות, וכן על ידי שמתייגע על דברי תורה, ומצטל את כל כחותיו אל עסק המורה, שגם בזה מכניע חלק העמלק אשר בקרבנו, כי היגיעה והעמל בתורה מחליש ומצטל כח היצר, וכן זוכה שתתגלה אליו חלק המורה השייך לשורש נשמתו.

על כל פנים, נחזור לעניינינו, כי כדי שיזכה בר ישראל להשיג את חלק המורה השייך לו, צריך להכניע את חלק העמלק אשר בקרבנו. וכן רואין בחוש, שכאשר האדם מתמסר אל המורה בכל חושיו, ועוסק בה כשגש וארבע שעות רצופות, אף בעת שהוא עיף, רעב, ומא, ממחיל להרגיש אור מקיף

הסובב אותו, ומרגיש שהמורה מתגלית אליו. ואילו אם עוסק בה רק כפי טבע גופו, אחר שכבר ישן כל לילה, וכבר אכל כל לילה, ובשעת לימודו יושב נשען על כסאו, אזי אינו מרגיש בה טעם, ואינו מנצית לקנותה. וזהו שורש הסיבה מה שרבים אינן מנציתין צלימוד המורה, דארת ליגט נעצק דער צראך, כי אין מציינים את יסוד זה, כי את המורה אי אפשר לקנות כאשר חכמות, אלא כאשר עוסק בה ציגיעה, וכמו שפרש"י הק' בפרשת בחקוקי, 'שמהיו עמלים בתורה', שצריך לעמול עליה, ולמסור צעבודה כל אבריו וגידיו, ורק בתנאי זה המורה מתגלית אליו.

וזהו שנאמר בסוף הפרשה, ולא חעלה צמעות על מוצאי, שאי אפשר לאדם לעלות על מוצא ה', היינו להתקרב אל ה' ומורמו, בעת שעומד צמעתו, היינו בתקופו ובגאמות, אשר לא תגלה ערותך עליו, כי

בדרך זה מתגלה קלונו, שלא ילית בעסק המורה והעבודה, אלא כיצד ילית לעלות על מוצא ה', כאשר ישפיל את עצמו אל המורה, ויכניע וישבר כח העמלק אשר בקרבנו, אז יגלה הקב"ה לפניו את חלק המורה השייך לשורש נשמתו, ויבצע צעבורו שערי צינה ומעיינות החכמה, אכ"ר. (חש"ח)

דעת פרשת יתרו **שרגא** קטו **ומקור** הדברים בגמרא בזבחים (דף קטו ע"א): "וישמע יתרו כהן מדין - מה שמועה שמע ובא ונתגייר - רבי יהושע אומר מלחמת עמלק שמע. רבי אליעזר המודעי אומר מתן תורה שמע ובא. רבי אליעזר אומר קריעת ים סוף שמע ובא." **ותמוה** מה הגמרא שואלת מה שמועה שמע ובא, ודרי מפורש כאן בתורה מה הוא שמע, את כל הניסים אשר עשה הקב"ה למשה ולישראל. **אלא** כשנדייק בדברי הגמרא, הרי שאלת הגמרא היא לא מה שמועה שמע, אלא השאלה היא מה שמועה שמע ז'בא ונתגייר, היינו מה השפיע עליו לבוא ולהתגייר. על זה משיבים התנאים שקריעת ים סוף ומתן תורה ומלחמת עמלק, הם שהשפיעו עליו לבוא ולהתגייר. **ומדוע** דווקא שני דברים הללו - קריעת ים סוף ומלחמת עמלק (שרשי באן מזכירים) הם שהשפיעו על יתרו לבוא ולהתגייר. יש לבאר, שהנה בשעת קריעת ים סוף ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי (מכילתא דשיטה ג). עם ישראל ראו את הכל בחוש, ולמרות זאת נפלו מאיגרא רמה זו אל מלחמת עמלק, שבא עליהם מפני שהיו ברפידים (לעיל ז', ח), ודרשו חז"ל שרפו ידיהם מן התורה ואמרו היש ה' בקרבנו (רש"י שם).

ההתבוננות בשני הדברים האלו - קריעת ים סוף ומלחמת עמלק ביחד, היא הביאה את יתרו לידי מסקנה, שאפשר לראות ולהביט בכל הניסים והנפלאות ובכל הגילויים העליונים, אבל ללא חיבור עם התורה עשויים להגיע לידי רפיון עד כדי כפירה, וכל מה שראו לא מסוגל להשפיע במאומה לטובה.

שכן לא די לראות ולהתרשם מכל הניסים והנפלאות. מזה לבד עלולים עדיין ליפול לבידל עמוקתא של רפידיים ומלחמת עמלק. העיקר הוא שהאדם בעצמו ישתנה וישתפר, ויקבע אל תוך עצמו אחרי התבוננות מעמיקה את כל מה שראה, ואז כל ההשגות והידיעות שלו מסוגלות להשפיע עליו לטובה.

והרי רואים שדווקא יתרו לבדו בא להתגייר, והלא כל באי עולם ראו וידעו על קריעת ים סוף ועל מתן תורה, ולמרות זאת אף דבר בעולם לא השתנה. [וראה מש"כ להלן בפסוק יד.]

ברם, אילו יתרו היה שומע את "קריעת ים סוף" בלבד, בודאי היה מתפעמת רוחו מגודל הנס, בודאי גם אז היה משנה את דעותיו מקצה לקצה, בודאי גם אז היה שב בתשובה שלימה. אולם זה עדיין לא היה מביאו אל "הרבי" - אל מנהיגם של ישראל. יתרו כזה יכול היה להשאיר אף במקומו ולהמשיך להשתלם בתורה וביראה. אולם "מלחמת עמלק" היא שגרמה לו לבוא אל משה, אל המדבר, אשר הוא חונה שם הר האלוקים.

זאת משום שעלינו להבין ש"עמלק" זה לא רק סיפור על אומה שבאה להלחם בישראל, כאלה היו רבים ובכל זאת לא נאמר עליהם "זכור את אשר עשה לך עמלק וגו' מחה תמחה את זכר עמלק וגו'". עמלק זוהי שיטה, עמלק זהו תרבות

אבל "תרבות אנשים חטאים". שיטה זו באה להחדיר את הספק, לערער את הבטחון המוחלט בקרב ישראל שהגיעו אליו אחרי הניסים במצרים וציאת בני ישראל בקריעת ים סוף. שיטה זו היתה לה מטרה בכך שיהיו אנשים שיחשבו שאולי לא הכל בדיוק נכון כפי שסברו בתחילה. והידיעה המוחלטת הפכה להיות ידיעה של "אולי", שמא טועים הם בדרך, שמא היא איננה ח"ו דרך האמת. ולכן שיטה זו היא כבר לא מלחמה בישראל אלא מלחמה בה, ומשום כך נאמר "מלחמה לה' בעמלק". ולכן נאמר "מדור דור" משום שאמנם אין בקרבנו עמלק בתור עם, אבל יש גם יש בקרבנו עמלק בתור שיטה, ולכן מלחמה זו איננה רק לשעתה אלא מדר דר. וזה שאומרת התורה בסוף פ' כי תצא "ויזנב בך כל הנחשלים אחריו ואתה עיף ויגע ולא ירא אלוקים" כלומר, שהצליחו לזנב אחריהם את הנחשלים, וגם אתה - שאר העם "עיף ויגע ולא ירא אלוקים", אף שרק זמן קצר קודם לכן היו העם נפעמים לגודל הניסים שעשה להם ה'. כאן מתגלית הצלחתה של השיטה אשר איננה מכחישה את השיטה האחרת, אלא רק מעוררת בקירבה ספיקות, ואין לך סכנה גדולה מחיי הספק, מחוסר הבטחון והערעור באמונה השלימה. [ובדומה לזה מצינו לחז"ל בגמרא מס' סנהדרין (דף קג) א"ר ארי בר אבא מאי דכתיב לא תאונה אליך רעה - שלא ישלוט בך יצר הרע, ונגע לא יקרב באהליך - שלא תמצא אשתך ספק גדה בשעה שתבוא מן הדרך, ומפרשי: ובשעה שאדם בא מן הדרך קשה לו כשימצא אשתו ספק גדה יותר מגדה וודאית, שעל ספק הוא מיצר ויצרו תקפו ואומר טהורה היא ועל חיים אני מונע ע"ש].

אדם שמגיע למצב של ערעור וחוסר בטחון, למצב שבו הוא נתון לספיקות, הדרך היחידה היא לפנות אל הרב, אל מורה הדרך, אל המנהיג, אל אותו אדם בדמות הרבנות שבכוחו להתיר את ספיקותיו. ואת זה בדיוק עשה יתרו, לא כאשר שמע את קריעת ים סוף, אלא כאשר שמע את מלחמת עמלק. ולכן התורה מאריכה באופן מיוחד בסיפור בואו של יתרו אף שהיה זה "במדבר" - מקום שומם, כדי להראות לנו את הדרך בה האדם חייב לנהוג ברצונו להתחזק באמונה שלימה ומורשת.

מה עשה משה רבינו? ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודות ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצילם ה', חיוק אותו באמונה בה' ובבטחון בו. והתורה מספרת מיד מה היתה תגובתו של יתרו: "ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה ה' לישראל וגו' ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם וגו' עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוהים", אף שכבר שמע מקודם על קריעת ים סוף, אבל רק "עתה ידעתי" כי גדול ה' מכל וגו'.

בזה ממרן בעל דברי שמואל זי"ע, שיתרו שמע כי לאחר קרי"ס עוד יכולה להיות מלחמת עמלק, שגם אחר שכל העולם נודעוץ בקרי"ס, כמש"נ שמעו עמים ויגזון חיל אחז יושבי פלשת, קם עמלק בכפירה שכזו, הרי שאין עצה ואין חכמה להחזיק כאמונתו, ואם ישב לבדו עלול הוא ג"כ להיפגע מהכפירה, ולכן מוכרח הוא לבוא להיות יהודי.

וי"ל בזה, ע"פ מד"כ להלן, ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' וגו' ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים וגו' עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים. וברש"י בשם המכילתא, עתה ידעתי, מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר. ופי' מכירו הייתי לשעבר, הוא כמד"א במדרש (שמו"ד א, לב) עה"פ ולכהן מדין שבע בנות, דיתרו כומר היה לע"ז וראה שאין בה ממש וביסר עליה, והרהר

לעשות תשובה עד שלא בא משה. וקרא לבני עירו וא"ל, עד עכשיו הייתי משמש אתכם מעתה זקן אני בחרו לכם כומר אחר. ועמדו ונדוהו שלא יודקק לו אדם לפיכך הוציא בנותיו. והרי שיתרו כבר הגיע להכרת אלקות עוד בהיותו לבדו, וזה שאמר מכירו הייתי לשעבר. ופי' ועכשיו ביותר, דיש אמונה שאדם מגיע אליה מתוך חקירתו והבנתו, שהוא משתכנע וזב להכרה שיש בורא כל עולמים והבוית"ש הוא בורא ומנהיג לכל הברואים, והאמונה הזאת אינה האמונה הראויה, דכיון שהיא מיוסדת רק על חקירה והכרה, הרי יתכן גם שחקירתו תביאהו למסקנות הפוכות וישוב להיות כופר. ואמונה זו היא האמונה של כשרי אומות העולם, משא"כ האמונה של יהודי היא אמונה בהירה, אמונה מוצקת בלי שום חקירות ולמעלה מכל החקירות. וזה הלשון אני מאמין באמונה שלמה, אמונה כזו ששום חקירות לא יזיוהו ממנה. וכמו שאמר מרן הגה"צ ר' משה מידנר זצ"ל בענין אמונת חכמים, לאחד ששמע ממנו סיפור והתחיל להקשות עליו קושיות, וא"ל אם הנך מאמין מוטב, ואם לאו תאמין בעל כרחך.

34 וזה שמצינו שגם לאחר קריעת ים סוף, בה נתגלתה בהירות האמונה במדרגה עילאה ביותר, שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, וכמש"נ ויאמינו בה' ובמשה עבדו, ולאחר כל זה צוה אותם הקב"ה בקבלת התורה, אנכי ה' אלקיך, שהיא מצות האמנת השם. כי יהודי צריך להאמין

לא מפני שרואה ויודע, אלא מפני שכתוב בתורה אנכי ה' אלקיך, אמונה שאינה תלויה בחקירה והכרה אלא מוצקה ובהירה בכל המצבים, בין אם מרגיש את האמונה ובין אם לאו. ואפילו כאשר עבים מכסים את אור האמונה יש ליהודי בפנימיותו את האמונה מכח הכתוב בתורה אנכי ה' אלקיך.

36

את מצבו הקודם כאשר היה שולט בדעתו ונוהג כרצונו, ולבא לקבל על עצמו עול תורה ומצוות ולשעבד רצונותיו לשכל התורה בלבד. על כך מבאר רש"י שכיון ששמע קריעת ים סוף ולאחריה שוב את מלחמת עמלק ראה שאסור לו לאדם לסמוך על שכלו. שהרי בקריעת ים סוף, מעיד הכתוב "או נבהלו אלופי אדום", א"כ ראוי היה לעמלק, הוא אדום, להרתע מפתחת מלחמה עם ישראל, אחר שנבהל מהצלחת ישראל. והנה אע"פ כן "ויבא עמלק להלחם עם ישראל". הרי לך שכאשר סומך אדם על שכלו, כל נגיעה ונטיה שיש לו מסמאת את עיניו, עד כדי אבוד עצמו לדעת. וכיון שהיה לעמלק הרצון להחליש את הרושם שנתעורר בעולם מ'קריעת ים סוף', היה מוכן - כמשל במדרש - לקפוץ לאמבטיא רותחת, ולהיכות, העיקר כדי לצננה. וזה מה שהביא את יתרו לכלל מסקנה שאין לאדם לסמוך על שכלו, רק להכניעו בפני שכל התורה הצרופ והאמיתי, עכת"ד.

שהיתה מלחמה על אמונה. וזוהי ראה יתרו שכל התקירות לא יועילו, ואין עצה רק לבוא להיות יהודי ולהאמין באמונה של יהודי, אמונה ללא כל תנאים וללא כל חקירות והסברים, רק אמונה בהירה מפני שכך כתוב בתורה אנכי ה' אלוקיך.

* וענין זה הוא לא רק באמונה אלא בכל המצוות, שאף את המצוות השכליות מקיימם יהודי לא מצד השכל אלא משום שהתורה צותה עליהן. וזה הענין שהתורה היתה צריכה לצוות גם על מצוות שטעמן מוכן מאליו, כגון לא תרצח לא תנאף לא תגנוב, הרי גם אצל הגוים מקובלות מצוות אלו. ובפשטות י"ל שמצד השכל האנושי היינו מתירים באופנים מסוימים, כגון רציחה לשם מצוה או מתוך רחמנות, או גניבה באופן של צורך מיוחד שלא הותר בתורה, ולכן צותה התורה לא תרצח לא תגנוב, לאסור בכל האופנים. שאינו תלוי בסכר. אך ע"פ האמור יובן ביותר, שאינו דומה לא תרצח מצד הסכר והבנת השכל ללא תרצח מצד ציווי התורה, ולא קרב זה אל זה. שרצון השי"ת הוא שיהודי ימנע מזה מפני שהתורה אסרה זאת ולא מצד שכלו והבנתו.

160 / RAV WOLBE ON CHUMASH

37

Rashi (ibid.) lists the numerous miracles that prompted Yisro to leave his prestigious position in Midyan and travel out to the desert to meet the Jewish people: *Krias Yam Suf*, the war against Amalek, the daily *mann* that fell from Heaven, and the rock that provided drinking water.

However, from a conversation that took place after Yisro met Moshe, it seems that there was yet another impetus for his conversion to Judaism. Yisro exclaimed, "Now I know that Hashem is greater than all other gods, for their scheming turned against them" (18:11). Rashi, citing the Targum, explains that Yisro was awed by the fact that the Egyptians schemed to destroy the Jewish people by drowning their sons in water, and they themselves ended up drowning in water. This phenomenon clinched Yisro's decision to convert. What was so unique about this incident that it succeeded in convincing Yisro in a way that the other miracles had not?

The drowning of the Egyptians symbolized exact judgment, and this was the first time that Yisro encountered the attribute of *middah k'neged middah*. For him, this was an altogether new level of

38

there will come a time when the gentiles will make a new 'Shulchan Aruch' and make marriage to a Jew a transgression punishable by death." Ninety years later, right there in Germany, the Nuremberg Laws were instituted, making it a capital offense for a Jew to live with a gentile. *Middah k'neged middah* is built into the mechanics of the world, which enables great people to foresee what will happen in the future.

Hashem is constantly sending us messages, and these messages are specifically tailored to their recipients. Of course, we might not always be able to figure out what Hashem wants from us. However, if we can identify a related issue that needs to be rectified, then even if we did not fully understand Hashem's intention, we have successfully taken His message to heart.

(Shiurei Chumash, Parashas Yisro 18:11)

39

Hashgachah Pratis, and it affected him in a way that the other miracles had not.

The concept of *middah k'neged middah* has been manifest throughout the generations. The *mishnah* (Sotah 9a) enumerates a number of punishments and rewards mentioned in *Tanach*, and shows how each one was meted out measure for measure. Additionally, the *Gemara* (*Berachos* 5a) tells us that one who is suffering should analyze his actions to try to ascertain the cause of his suffering. He should be able to deduce from his punishment exactly where he was negligent in his *avodas Hashem*. For example, if his foot hurts, perhaps that is an indication that he went to a place he should have avoided.

In 1844 there was an assembly of Reform Jews in Germany. They abolished many of the mitzvot, in effect creating for themselves a "new Torah." (The Malbin, in his introduction to *Sefer*

To answer our question, we can explain that Yisro was influenced in a different way by each piece of news that he received. It was the open miracles of the Exodus and the Splitting of the Sea that opened Yisro's eyes to belief in Hashem. This can be seen in Yisro's own words — for it is this that Yisro mentions when giving thanks to Hashem for His salvation of the Jewish nation. Yet, while Yisro now firmly believed in Hashem and His omnipotence, these events alone may not have persuaded him to accept upon himself the obligations of a full fledged Jew. Indeed, even now, Yisro had no responsibility to do any more than adhere to the seven Noachide laws that even gentiles are commanded to follow. It was, however, the war with Amalek that ultimately persuaded Yisro to join ranks with the *Bnei Yisrael* completely. What was it about this event that had such a tremendous effect on Yisro? Let us explain:

Rashi, speaking of Amalek's attack on the *Bnei Yisrael*, comments that the actions of Amalek can be compared to that of a person who leaps into a tub of boiling water. Prior to his foolish act, everyone else is fearful of jumping in and getting burned. Once this fool jumps in, although he may get burned, he has the effect of cooling off the waters in the eyes of others. So too, the same thing was the aim and accomplishment of Amalek's ambush of the *Bnei Yisrael*. In the aftermath of all the miracles that Hashem had performed for the *Bnei Yisrael*, the nations had tremendous fear of Hashem and His nation. Amalek, by sacrificing themselves to

"Hashem is constantly sending us messages, and these messages are specifically tailored to their recipients."

Vayikra, writes that this gathering was the impetus for his writing a commentary on *Tanach*. When Rav Yisrael Salanter heard about this gathering he declared, "They made a new 'Shulchan Aruch' and permitted marriage to a non-Jew;

defeat in order to attack them, took the edge off this fear and showed that war with the Bnei Yisrael — while certainly difficult — was not unthinkable. What kind of people would so totally ignore the lessons of the Exodus that they would be willing to sacrifice themselves simply to dull the effects of those lessons on others?

This is what Yisro saw in the war with Amalek, that people who live without Hashem's Torah are capable of sinking to depths beyond our imagination. From hearing of the decadence of Amalek, Yisro realized that it would be impossible for him to raise a new generation properly without accepting the Torah first. He might have been able to fulfill his responsibility to Hashem by simply adhering to the seven Noachide laws, but he knew that this would not give him the ability to properly train his children and grandchildren.

This concept is not a new one. Centuries earlier, when Avraham traveled with his wife to the land of Gerar he told Avimelech the king that he felt it necessary to hide the fact that Sarah was his wife because, "There is but no fear of God in this place, and they will slay me because of my wife" (Bereishis 20:1). Avimelech was not Pharaoh, and his country was not as immoral as Egypt. Avimelech administered his land in a basically moral and just way. Yet, Avraham knew that because there was no fear of Hashem among the people, they were capable of perpetrating as base an act as killing him to take his wife.

Rabbi Eliyahu Lopian asked on this Rashi: We can understand how the miracles at the Red Sea influenced Yisro. But what was so moving about the war with Amalek? He replied: At times the best way to appreciate Torah values for living is to observe the behavior

of those who lack those values. Amalek also heard about the crossing of the Red Sea. They themselves were in no danger from the Israelites, nevertheless they cruelly tried to wipe them out. Hearing this, Yisro was moved. He realized how one needs the Almighty in his life for basic values. (Lev Eliyahu, vol.1, p.278)

Once your eye is attuned to seeing beauty where you once saw nothing but the ordinary, you can move further than you ever believed possible. There are three laws that govern our relationships with our fellow Jews. We must give them respect, speak well of them, and concern ourselves with their material needs. The opposite sort of relationship, one that far too many opt for, is benign neglect, distancing oneself from others who somehow don't measure up to what we would like them to be, and saying we are not our brother's keepers. When we open our hearts to see them as unique facets of God's infinity, then we realize that distancing ourselves is a great loss, not just for them, but most of all for us.

Exercise: Make peace with someone you have avoided. Start with an e-mail, so that you won't become involved

וזהו שאלת הגמ' מה שמועה שמע ובא להתגייר מה הכיר ומצא יתרו החוקר והמבקש האמת בין כל האמונות בעם ישראל שכדאי לבצע להתדבק בהם וע"ז מצאו רז"ל פרט קטן קריעת ים סוף שמה ראו גדלות ישראל ושנוי הים בהם עד שכדאי לעזוב הכל ולהדבק בהם.

מה ראה בקריעת ים סוף שכ"כ נתפעל ממדרגת ישראל אז?

איתא בפרקי דר"א (פ' מ"ב) ומובא בספרים בני קריעת ים סוף שהים לא נבקע רק פעם אחת לכל ישראל, רק י"ב גזרים לכל שבט דרך מיוחדת לעצמה לגזור ים סוף לגזרים ועוד נס שהמים בין דרך לדרך נקרו ונעשו כחלונות וזכית שיוכל לראות איש את רעהו והדבר צריך קצת באור בשלמא י"ב דרכים לכל שבט ביחוד להראות שכל שבט יש לו דרך מיוחדת לעצמו שזהו תפקידו ועבודתו כל זמן קיומו לבני ולפרסם אחדותו יתברך אין עוד מלבדו ע"פ דרכו, תכונתו ומצבו אמנם למה עשה הקב"ה נס שהעשה המחיצה כחלונות שיראו איש רעהו ומה בכך אם לא יראו איש רעהו, בעוד חצי לילה יראו ויפגשו על היבשה האם כדאי לעשות עוד שנוי הטבע בלא תועלת. מוכרח לאמר שיש פה למוד גדול ותועלת רבה שנוכל גם אנו ללמד מזה. חז"ל הדגישו לנו גדלות ודוממות כלל ישראל שכל אחד היה כ"כ כרוך וקשור לשני עד שלא היתה שמחה שלמה וגאולה אם לא ראו שגם חברו ניצל. אם הוא ניצל ויתכן שחברו נטבע באותו רגע מה לו מן החיים, חסר לו הכל. הקב"ה ראה גדלותם ששלמות כשמחה אצלם הוא דוקא אם כל אחד רואה בהצלחת חברו כמוהו. זהו קריעת ים סוף ולא רק בקיעה שיתכן אחת קדימה זה לגזרים לחלקים כ"א רואה את הקריעה גם לשני וכמו שהוא ניצל גם חברו ניצל ורק אז שמחתו שלמה. מדרגה זו שכל אחד ירצה בשלמות ואשר חברו היא מדרגת מלאכי מעלה. לא כ"כ נקל לאדם להגיע לזה.

תוס' (תגיגה יג:) ד"ה מגיעתן מביא מדרש על הפסוק חדשים לבקרים רבה אמונתן שבורא הקב"ה מלאכים בכל יום ואומרים שירה ונטרדים משום שיש אות מלאכים הקבועים שממתינים זה לזה לומר שירה ואלו החדשים אינם יודעים ממהרים לשורר ונתחייבו כליה וזהו תקנת חז"ל בתפילה ונותנים רשות זה לזה, קדושה כולם כאחד עונים ואומרים כאחד הפירוש שכ"א מבין שתכליתו הוא אם ביחד עמו גם חברו אומר שירה אבל אם יחטף ויתקדם אע"פ שמצד עצמו זה טוב מכל מקום לא הגיע למדרגתו הראויה ונטרד ולכן המלאכים כלם אחד ואדרבה עונים מקודם ואומרים אחד לשני שהוא יפתח מקודם ויתחיל זהו השלמות של כאחד.

וזהו מעלת ישראל לקבלת התורה "ויחזן" כולם כאחד אינו מתקדם

לגבי חברו ועי"ז זוכים להיות מקבל התורה. וזהו המצב של קרוב להר סיני כל אחד רוצה ומחכה להצלחת חברו.

בקריעת ים סוף ראה הקב"ה שמצב בני ישראל הוא ששלמות שמחת כ"א דוקא אם יראה בעיניו שגם חברו באותו רגע ניצל כמוהו אז תהי שמחתו שלמה ולכן ברא נס חלונות בים שיראו אע"פ שמוכרח לדרכים מיוחדים ונפרדים אבל שמחת כ"א הוא דוקא באחד הנפשות.

ולכן יתרו ראה ושמע קריעת ים סוף בכל פרטיו וקריעה דוקא ולא בקיעת ים סוף — ובקריעה ראו ג"כ כ"א השני הגיעו למדרגה רמה כזו אז כדאי לעזוב הכל ולבא להתדבק בישראל, מפני נקודה זו של מעלתם בכלל יציאת מצרים.

אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו. מה הרוחנו בקריבה לבד בלא נתינת התורה — הקרוב בעצמו זהו מדרגת מלאכי מעלה להגיע של ויחזן כ"א שמח בשמחת השני.